

MARIBORSKI

VEČERNIK

Gena 1 Din

Uredništvo in uprava: Maribor, Gosposka ul. 11 / Telefon uredništva 2440, uprave 2456
Izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 14. uri / Valja mesečno prejemanje
v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom 12 Din / Oglasi po ceniku / Oglase
sprejema tudi oglašni oddetek „Jutra“ v Ljubljani / Poštni čekovni račun št. 11.409

„JUTRA“

Senzacionalna odkritja

Laval je žrtvoval meseca januarja Abesinijo in zaveznike Francije Italiji - Zakaj je Anglija popustila glede Abesinije - V Rimu in Parizu si žele razpada Društva narodov - Zopet direktorij veseli

LONDON, 17. decembra. Londonski tisk se vedno intenzivneje bavi s pariškimi predlogom za likvidacijo vojne v vzhodni Afriki in njegovim ozadjem. Ugotovitve, ki jih prinašajo opozicijski listi, so v tem oziru zelo zanimive. Listi ugotavljajo, da je pariški predlog v glavnem delo Mussolinija samega, ki je ulovil Lavalu že letos meseca januarja v Rimu za svoje načrte. Francija je sedaj dolgo kolebala med Londonom in Rimom, toda v glavnem samo zaradi tega, da bi posredovala v korist Rima in preprečila izvedbo ostrejših korakov proti Italiji. To ji je narekovala dolžnost njenih obvez napram Mussoliniju. Letos meseca januarja sta Laval in Mussolini sklenila zavezniško pogodbo med Francijo in Italijo, po kateri se je Francija čisto uklonila Italiji. Laval je takrat pristal na to, da dobi Italija proste roke v vzhodni Afriki glede zavojevanja Abesinije, obenem je pa tudi v načelu sprejel ostro Mussolinijevo tezo o potrebi direktorija veseli, ki naj izloči iz sveta upliv malih držav. Za vse te ogromne koncesije je pa Francija dobila od Italije le obvezo, da jo bo branila v primeru napada s strani Nemčije.

Ko bi bilo sedaj treba sankcije proti Italiji poostriiti, je Mussolini zagrozil Lavalu, da bo objavil besedilo januarjskega sporazuma, ako Francija ne prepreči poostritve sankcij. Zaradi tega je Laval na sestanku s Hoarejem v Parizu dokončno odklonil vsako sodelovanje Francije pri poostrenih sankcijah, pa tudi pri dosedanjih sankcijah in izjavil, da se bo Francija v primeru, ako se njena volja ne upošteva, odločno postavila na stran Italije tudi če bi prišlo do vojnega spopada med Italijo in Anglijo. Ta pritisk je bil tako močan, da se je angleška vlada morala vdati, ker bi sicer ostala v boju z Italijo ne samo osamljena, ampak bi imela v skrajnem primeru proti sebi celo tudi Francijo.

V Franciji in Angliji se sedaj dobro zavedajo, da ho trdovratno vztrajanje pri pariškem predlogu lahko povzročilo razpad Društva narodov, toda v Parizu in Rimu si tega naravnost želijo, ker bi se na ta način rešili upliva in enakopravnosti malih in srednjih držav. Po razbitju Društva narodov, bi se brez vseh težkoč lahko uresničil načrt diktature veseli, ki bi skušale ustanoviti novo Društvo narodov, omejeno pa samo na Evropo in postavljeno popolnoma pod voljo veseli.

V Londonu se naglašja, da je Francija napravila letos meseca januarja v Rimu isto, kar je napravila tudi leta 1915. z znanim londonskim paktom, s katerim je žrtvovala interese balkanskih držav v korist Italije. Tudi sedaj je Francija popolnoma žrtvovala — londonski listi pravijo celo izdala — svoje srednje in vzhodnoevropske zaveznike. Razumljivo je, da se je zaradi tega pojavil največji odpor proti pariškemu predlogu in tajnim namenom Mussolinijeve ter Lavalove politike zlasti v državah male antante, balkanske zveze in sovjetske Rusije. Tu se z gotovostjo pričakuje, da bodo te države v Društvu narodov nasto

pile z vso energijo in povzročile, da bo pariški predlog odklonjen kot baza za likvidacijo vojne v vzhodni Afriki. Toda v tukajšnjih poučenih krogih se boje, da Francija in za njo tudi Anglija sploh ne bosta upoštevali stališča Društva narodov, ampak se bo izvedba pariškega predloga izsilila samovoljno s strani veseli.

Vesti, da obstoja nevarnost, da bosta Baldwinova in Lavalova vlada padli, se tu ne jemljejo resno. Prepričani so, da se bo Baldwinu posrečilo obrazložiti spodnji zbornici, da Anglija v sedanjem položaju ne more postopati drugače, ker bi sicer delala proti svojim življenjskim interesom. Nasprotno pa je gotovo, da

v lordski zbornici Baldwinova vlada zaradi pariškega predloga sploh ne bo imela težkoč. Opozicija je v Angliji prešibka, da bi mogla v tem oziru kaj spremeniti, kakor je prešibka tudi v Franciji, da bi mogla vreči Lavalovo vlado. Vse torej kaže, da se bo napravila umazana kupčija, ki ne bo imela samo posledic v Afriki, ampak tudi v vsej Evropi in bo iz nje izšlo uresničenje davnih Mussolinijevih želj in načrtov. V tem znamenju se bo vršilo tudi sedanje zasedanje sveta Društva narodov v Ženevi in se zato pričakuje, da bo zelo burno, ako se prej položaj kakorkoli ne spremeni.

Strahoten poraz Italijanov

Abesinci so na jugu docela uničili vojsko 3000 askarjev in dobili velik plen

ADIS ABEBA, 17. decembra. Italijani so prešli včeraj 40 milj južno od Sasabaneha nenadoma, a za Abesince ne nepričakovano v napad. Najprej je 9 italijanskih bombardnih letal popolnoma razrušilo abesinske postojanke. Položaji so bili z bombami direktno posejani. Nato se je pričel napad pehote, ki je bila sestavljena iz 3000 askarjev. Pred askarji so dreveli tanki, ki jim porušene abesinske postojanke niso nudile nobenega odpora, toda o Abesincih ni bilo nikjer ne duha ne sluha. Zaradi tega so pričeli tanki in askarji dalje napredovati. Ko so se pa kolone tankov, avtomobilov, topov, strojníc in municijskih voz pričela spet premikati, so jih Abesinci nenadoma napadli z bokov in tako presenetili, da se prvi hip sploh niso postavili v bran. —

Abesinci so napadli Italijane na nož in jih strahotno poklali. Rešilo se je skoraj samo 300 askarjev, ki so pobegnili k Abesincem. Le malo jih je pobegnilo. Abesinci so zaplenili vse tanke, topove, strojnice, tovorne avtomobile, oklopne avtomobile, municijo in proviant. Abesinci so hoteli nato vdreti dalje, a so se morali na ukaz Veliba paše ustaviti. Askarji so že tako demoralizirani, da jih bodo Italijani zamenjali z belimi vojaki.

PARIZ, 17. decembra. Po poročilih iz vzhodne Afrike so doživeli Italijani na ogađenski fronti včeraj strahoten poraz. Maršal Badoglio je sedaj prisiljen poslati na jug močna ojačenja. Potrjuje se tudi, da so askarji tako demoralizirani, da delajo vodstvu velike preglavice.

Na tavišču domače politike

Minister dr. Krek o samoupravah

JRZ bo sprožila to vprašanje šele kadar bodo izvedene nove volitve v narodno skupščino

Kakor smo na kratko že poročali, je imel minister brez portfelja dr. Miha Krek v nedeljo v Celju shod, na katerem je govoril o vprašanjih naše notranje politike. Doteknil se je tudi vprašanja samouprav in dejal, kakor poroča »Slovenec«, sledeče:

»Končni cilj naše današnje politične smeri je, da pridemo do takega miru, da bomo ljudstvo lahko povedli k mirnim in svobodnim volitvam. Nadaljno smer bo pa dajalo tisto svobodno izvoljeno zastopstvo, ki bo imelo tudi zunanjo legitimacijo ljudskega zaupanja. Zavedati se moramo, da so slovenski politični, gospodarski in kulturni interesi v tej skupnosti najbolj zavarovani. Dokler bo dr. Korošec v vladi, ne bo padla nobena senca na kakršnokoli slovensko svetinjo. Nova skupnost se je postavila na načelo, ki smo ga mi zastopali še pred vidovdanško ustavo, na načelo samouprave, v kateri mi in vse druge pokrajine v državi najlažje vršijo svojo misijo, ki jo imajo v Jugoslaviji. To je prvi primer, da se vsedržavna stranka postavi na stališče samouprav.

Ako bi Hrvatje znali povedati, kaj hočejo od samouprav, katere pravice si hočejo od njih zavarovati, bi samouprave danes že imeli. Mi pa smo si o samoupravah že zdavnaj na jasnem. Tako o občinskih kakor o okrajnih, pa naj se to imenujejo cestni odbori ali šolski odbori ali karkoli, kakor tudi o banovinskih. Svobodno izbrano ljudsko zastopstvo naj po svojih močeh, pa če so še bolj skromne, in po svoji pameti vodi zadeve svoje občine in svoje pokrajine. Če jo kdaj zavozimo, bomo zavozili z našimi sredstvi in tudi z našimi sredstvi popravili. Banovina mora imeti res pravi ljudski obraz in pa toliko moči, da bo ta obraz mogla skozi in skozi ohraniti. To je eminentno državotvorno delo. Le na ta način je mogoče različne interese, ki se včasih med seboj križajo, združiti in jih povezati tako, da je tudi celoti v korist. Tudi bremena bomo v takem stanju lažje prenašali, ker bomo vedeli, čemu so in v kakšne namene se uporabljajo. To pa rodi zaupanje in vero v pošteno voljo najvišjih državnih organov. Prepričani smo in nikomur ne dovolimo o tem

dvomiti, da je jugoslovanska njiva lepša in bogatejša, če je tudi slovenski konec lep in bogat.

Naj izpregledajo vsi milijoni v Jugoslaviji, kako zna ljudstvo samo vzdrževati državo in red v njej, kako zna ljudstvo samo nositi odgovornost. Takrat se bo šele pokazalo, kakšno zločinsko delo so opravljali tisti, ki so ves severni del države proglasili, da je proti njej, to je proti državi, katero obenem tvori. V samoupravah bo narod šele pokazal, kako zna biti državotvoren. Vsi takji očitki nam sicer niso veliko škodovali. Škodovali pa so državi v tuzemstvu, še bolj pa nje nemu ugledu v inozemstvu, toda takrat vladajočim krogom so bili potrebni, da so mogli vladati.

V teh izvajanjih, ki so zelo splošna in nam ne povedo prav nič, konkretnega, je najvažnejše pač to, da JRZ s sedanjim parlamentom ne namerava načeti vprašanja decentralizacije uprave in uvedbe samouprav, ampak stoji na stališču, da se morajo prej izvesti nove volitve in ustvariti nova narodna skupščina. Dobro bi pa bilo, ako bi nam bil g. minister povedal, kakšna je tista samouprava, o kateri si je JRZ že čisto na jasnem (v nasprotju s Hrvati, ki ne povedo, kaj hočejo), ker javnosti o tem še ni bilo nič povedanega, da si jo zelo zanimamo.

Kdo bo Masarykov naslednik?

PRAGA, 17. decembra. Ves češkoslovaški tisk razpravlja obširno o vprašanju novega predsednika republike, do čim vztrajajo levičarske stranke na stališču, da je treba izpolniti Masarykovo željo, da postane njegov naslednik doktor Beneš, se desničarji, zlasti agrarci, zavzemajo vedno bolj za kandidature predsednika Narodnega sveta prof. Némca. Venkov pravi, da more računati dr. Beneš na 153 glasov od 285 v parlamentu in naglašja, da to ni izraz resnične volje naroda, ki je za Némca.

NOVI KARDINALI

RIM, 17. decembra. Včeraj je bil v Vatikanu tajni konzistorij, na katerem je bilo imenovanih 29 novih kardinalov. S tem ima sveti kolegij sedaj 68 članov in manjkata do polnega števila 70 samo še 2. Med kardinali je sedaj 38 Italijanov in 31 kardinalov drugih narodnosti. Jugoslovana med temi kardinali ni nobenega.

LOČITEV CERKVE OD DRŽAVE V NEMČIJI

BERLIN, 17. decembra. Boj med cerkvami in državo se v Nemčiji nadaljuje in izgleda, da se bo zaključil z ločitvijo cerkva od države. Ta ločitev bi imela za nemške cerkve usodne posledice zlasti zaradi tega, ker bi država v tem primeru izvedla razlastitev in zaplembo cerkvenega premoženja.

IZ JEČE V VLADO

MADRID, 17. decembra. Novi španski vojni minister general Molero je prišel v vlado iz ječe, v kateri je predsedeval enomesečno kazen, katero mu je prisodil prejšnji vojni minister zaradi neklih disciplinskih, v resnici pa političnih prestopkov. (Morda ga bo sedaj nadomestil v ječi njegov ministerski predsednik? Op. ur.)

EUWE SVETOVNI MOJSTER

AMSTERDAM, 17. decembra. Boj za svetovno šahovsko prvenstvo med doktor Aljehinom in Euwejem je končan z zmago Euweja, ki je dobil 9 partij, 8 pa jih je izgubil; 13 partij se je končalo remis.

Socialni problemi

47.500.000 za najemnine

Maribor ima 1856 zgradb z 8982 stanovanji in s 7272 lokali — Celokupna davčna obremenitev znaša letos 15.390.000 Din — Najemniki plačajo 78,88% hišni posestniki pa 21,23% vseh davkov — Vsak Mariborčan plača na leto za streho 1356 Din

S posebno okrožnico je banska uprava naročila mestni občini mariborski naj ji konkretno poroča o stanovanjskem in najemniškem problemu v Mariboru. Ni še znano, čemu bodo služili ti podatki banski upravi, kakor pa smo izvedeli proučujo sedaj občina stanovanjsko vprašanje in zbira podatke o stanovanjih in najemninah. Mariborski najemniki so na to poročilo zelo radovedni in pričakujejo, da bo mestna občinska uprava izdala zadevni komunikate.

STANOVANJSKA MIZERIJA V MARIBORU.

»Večernik« je o stanovanjskem problemu v Mariboru že mnogo poročal. Posebno pažnjo pa je posvetil stanovanjskemu vprašanju po zadnji porazni redukciji plač vsem državnim in samoupravnim nastavljenecem. Prikazal je vse zlo v ugotovitvah, da stanovanjske mizerije v Mariboru ni povzročil nikdo drugi, kot mariborska industrija, ker ne zida stanovanj za svoje delavce in nameščence. Vsi drugi povzročitelji so za mariborske razmere bolj postranskega pomena. Privatna stavbena podjetnost se je zadnja leta celo podvojila in je Maribor zgradil v zadnjih štirih letih enkrat toliko stanovanj, kot v normalnih razmerah. Mestna občina mariborska je v stanovanjskem oziru storila celo več, kot je bila njena dolžnost. V mestnih stanovanjskih hišah stanuje približno 7% vsega mestnega prebivalstva. Mnogo za omiljenje stanovanjske mizerije v Mariboru pa bi lahko ob pravilnem razumevanju storile tudi razne socialne ustanove, saj je notorično znano, da se prav iz Maribora stekajo v njihove blaginje ogromni dohodki. Zakaj se ni okoristil z ugodnostjo Pokojniški zavod, ko mu je pred leti ponudila mestna občina mariborska brezplačno velik kompleks stavbišča na najlepšem kraju sredi mesta ob Kopaljski, Marijini in Frančiškanski ulici, da bi tam zgradil veliko stanovanjsko hišo predvsem z manjšimi stanovanji, v suterenu pa moderno mestno kopalnico? Zakaj ne investira SUZOR v Mariboru nič več. Pa tudi marsikateri denarni zavod bi lahko vnovčil svoje mrtve nepremičnine in naložil kapital v stanovanjske namene. In ker ni hotenja in razumevanja v današnji nesocialni dobi trpi naš obinejni Maribor hudo pod težo razrovanih stanovanjskih razmer.

Že nešteto krat smo v našem listu naglašali, da se odraža stanovanjska mizerija v Mariboru v številu deložirancev, v vagonarjih in barakarjih. Očitno pa se prikazuje tudi v nad 800 skrajno nehišnih stanovanjih, od katerih jih je 239 v kletih, 581 pa v podstrešjih. Vseh stanovanj ima Maribor po najnovejši statistiki 8988 v katerih stanuje 34.860 mariborskih meščanov. Zanimivo bi bilo vedeti, tudi koliko ima Maribor enodvo- tri- štiri in več sobnih stanovanj, vendar te statistike nimamo, ker je mestni popisovalni urad pri letošnjem ljudskem štetju v mesecu maju ni izdelal, med tem ko je točno izračunal koliko stanovanj je v pritličju, prvem, drugem, tretjem in četrtem nadstropju ter v podstrešjih.

NAJEMNINE IN DAČNA OBREMENITEV.

Po letošnji odmeri davčne osnove najemnin v starih in novih hišah ter najemniške vrednosti ima Maribor 1856 zgradb za stanovanjske in poslovne namene, in sicer 1250 starih, 606 pa novih. V teh zgradbah je bila odmerjena letošnja osnova kosmatega donosa skupno na 47.465.000 dinarjev. Najemniki so plačali za stanovanja v starih hišah Din 23.700.000, za poslovne lokale pa Din 5.900.000; v novih hišah so plačali letos za stanovanje 6.300.000 Din za poslov-

ne prostore pa 1.250.000 Din. Skupno so torej plačali letos najemniki za stanovanja in poslovne prostore 37.150.000 Din. Najemniška vrednost hišnih lastnikov za njihova lastna stanovanja je bila letos odmerjena za stanovanja v starih hišah na 5.225.000 Din, za poslovne prostore pa na 2.750.000 Din; za stanovanja v novih hišah na 1.780.000 Din, za poslovne prostore pa na 560.000 Din. Hišnim lastnikom je bila odmerjena najemniška vrednost za stanovanja in poslovne lokale v njihovih lastnih hišah skupno na 10.315.000 Din. Povprečno je plačal v letošnjem letu vsak Mariborčan brez razlike na stan, spol in starost, za streho 1356 dinarjev.

Od odmerjenega kosmatega donosa najemnin in najemniške vrednosti v znesku 47.465.000 Din znaša celokupna davčna obremenitev v letošnjem letu Din 15.390.000. Ta znesek so morali mariborski hišni posestniki odrajtati za državne davke, za banovinske davke, mestne občinske davščine in za cestne doklade. Za najemnine in poslovne prostore v starih hišah so plačali skupno 13.970.000 Din, in sicer za državne davke 4.000.000 Din, za banovinske davščine in cestne doklade 3.220.000 Din, za mestne davščine pa 6.750.000 Din; od najemnin in poslovnih prostorov v novih hišah so plačali skupno 1.420.000 Din, in sicer za državne davke in avtonomne doklade 840.000 Din, za občinske davščine pa 580.000 Din. Iz letošnjega davčnega računa je torej razvidno, da so plačali najemniki 78,77%, hišni lastniki pa 21,23% vseh davčnih obremenitev. Po računu hišnih posestnikov, všteti stroške za dimnikarja, za razsvetljavo stopnišč, za iz-

Kulturni razgledi

Univerzitetni večer v Ljudski univerzi

Trije akademiki so včeraj obravnavali v Ljudski univerzi vsa pereča vprašanja ljubljanske univerze

Včerajšnji ponedeljek v naši mariborski Ljudski univerzi je bil namenjen problemu naše slovenske univerze v Ljubljani. K tej hvalevredni prireditvi in iniciativi, ki jo je sprožilo tukajšnje društvo jugoslovanskih akademikov v svrhu populariziranja ciljev in potreb ljubljanske univerze, se je zbralo precej hvaležnih poslušalcev, ki so sprejeli izvajanja vseh treh govornikov akademikov z iskrenim, toplim priznanjem. Uvodoma je pozdravil vse navzoče in predavatelje akademike gg. Peterina, Cvetkica in Androjna, tajnik Ljudske univerze prof. Vošter, ki je tem svojim pozdravnim besedam priključil še jedrnat pregled vseh naših borb in teženj po ustanovitvi slovenske univerze.

Nato je kot prvi nastopil predsednik tukajšnjega Društva jugoslovanskih akademikov g. Peterin, ki je v lapidarnih obrisih prikazal težave, s katerimi se ima boriti naša akademska mladina pri svojem studiju, ko je z visokimi šolninami in taksami dejansko postavljen ekonomski numerus clausus, ki preprečuje dostop na univerzo sinovom in hčeram revnejših slojev. Akademska mladina se proti temu z vso odločnostjo bori, saj so študijski pogoji v gmočnem oziru iz leta v leto slabši in usodnejši. Četudi grozi ljubljanski univerzi od časa do časa kakšna nevarnost okrnitve, pa se akademska mladina z idealizmom in vztrajnostjo bori za izpopolnitev ljubljanske univerze, ki v svojem razvoju še ni prispela do željene izpopolnitve.

Drugi govornik je bil akademik Cvetko, ki se je po zgoščnem orisu naših borb za lastno univerzo v daljših izjavah spretno kotil problema bistva sodobne univerze, njene kulturne funkcije in od-

praznitev greznic, za odvoz smeti, za razne zavarovalnine, za popravila hiš in za anuitete vknjiženih dolgov, se obrestujejo njihove hiše po 3,5%.

ZAHTEVE PO ZNIŽANJU NAJEMNIN.

Koliko črnila se je že razlilo in koliko ostrih besed je bilo že izgovorjenih na raznih shodih in sestankih vsa leta sem, odkar je bila ukinjena zakonita stanovanjska zaščita, na račun znižanja najemnin za stanovanja in poslovne lokale. Pri roki imamo uradno statistiko stanovanj in najemnin iz leta 1910, ki jasno osvetljuje razmerje med predvojnimi in današnjimi stanovanjskimi razmerami in najemninami v Mariboru.

Leta 1910 je štel Maribor 27.994 prebivalcev v 1305 zgradbah je imel 6.166 razpoložljivih stanovanj, in sicer 791 z eno sobo, 2.102 z dvema sobama, 1.400 s tremi sobami, 653 s štirimi sobami in 1076 z več sobami; skupno torej 19.001 sobo. V najem danih stanovanj je bilo 5003 ali 83%. Stanovanjske mizerije torej Maribor leta 1910 ni poznal, saj je imel praznih 144 raznih stanovanj. Povprečna najemnina je znašala na mesec za enosobno stanovanje 10 kron, za dvosobno 17 kron, za trisobno 25 kron, za štirisobno stanovanje pa 40 kron. Najemnine v starih hišah so bile do 30% nižje od povprečne najemnine, v novih pa za 50% višje. V Mariboru so najemniki povprečno plačali za stanovanje 335 kron na leto.

Če preračunamo povprečne mesečne najemnine v Mariboru iz leta 1910 po ekvivalentu v sedanji valuti in sicer po indeksu 1:20 Din, bi morala znašati danes najemnina za stanovanje z eno sobo 200 Din, z dvema sobama 340 Din, s tremi sobami 500 Din, s štirimi sobami pa 800 Din; po zlatem kurzu 1:12 din pa bi morale biti najemnine v Mariboru še nižje, in sicer bi znašale za stanovanje z eno sobo 120 Din, z dvema sobama 204 Din, s tremi sobami 300 Din, s štirimi sobami pa 480 Din.

Kako upravičene so zahteve mariborskih najemnikov v danih razmerah po znižanju najemnin in omiljenju stanovanjske mizerije pač lahko presodi prav vsakdo.

nosa do naroda, države in sveta. Osnovne naloge vsakršne univerze obstajajo v specializaciji, poklicni vzgoji in izobrazbi ter oblikovanju značaja. V tem se odraža odnos, ki ga ima vsak slušatelj do sebe, do naroda in države, ki mu pripada, pa tudi do sveta. Specializacija je bistvena poteza sodobnega znanstvenega delovanja. Le žal, da nimamo še v Ljubljani Akademije znanosti in umetnosti, kakršno v Beogradu in Zagrebu imajo, kjer naj bi bilo živahno torišče specializacije in znanstvenega delovanja naših mlajših znanstvenikov. Če se pa povdarja potreba znanstvene vzgoje in priprave, potem se na drugi strani ne sme podcenjevati vzgoja k poklicnemu udejstvanju, saj se tudi v poklicnem izživljanju javlja sposobnost in ustvarja kvalitetenost. Ta kvalitetenost je tudi med pogoji, da učeni in sposobni sinovi našega naroda zaslovijo tudi pri drugih narodih in državah ter tako prinašajo svojemu narodu slavo in čast, stvarjajoč na ta način odnose stika s svetom.

Toda poslanstvo univerze se ne sme omejevati samo na izobrazbo in pripravo bodočih znanstvenikov, uradnikov itd. Kakor vsaka univerza, tako ima tudi ljubljanska univerza svojo kulturno poslanstvo, ki obstaja v primerem prepričanju vseh narodnih slojev z vsemi tistimi izsledki na raznih področjih kulturnega in znanstvenega snovanja s katerimi se naša slovenska univerza v Ljubljani lahko ponaša. Nedvomno pa ima ljubljanska univ. svoj politični pomen v stikališču in prehodu treh kultur in v trenju nešteti duhovnih struj in valovanj, ki gredo preko naše zemlje. Pri vsem tem pa mora naša univerza v Ljubljani ohraniti svetlo tradicijo specialnih nalog, ki se tičejo raziskovanj vseh tistih problemov, ki zaje-

majo Slovence, njihovo zgodovino, jezik, gospodarstvo itd.

Ob zaključku je predavatelj še dodal nekaj konkretnih števil glede števila univerz v drugih državah ter njih povprečnega razmerja do vsega prebivalstva dotičnih držav. Pri tem se je pokazalo, da bi v Jugoslaviji imeli lahko še več univerz in ne samo tri, kar je še posebno važno, ako pomislimo, da so problemi prepajanja našega naroda s kulturim poslanstvom še prav posebno važni in večji nego v marsikateri drugi državi.

Akademik Androjna pa nam je očrtal položaj in življenje našega akademika na ljubljanski univerzi. Življenjskih razmere so za naše akademike vedno težje. Vzroki so v poslabšanih življenjskih razmerah v obče, zlasti pa radi leta 1932 uvedenih taks in šolnin. To je usodno prizadelo predvsem sinove državnih nameščencev, ki zavzemajo na ljubljanski univerzi še vedno 51% vsega slušateljstva. Tukaj je tudi iskati vzroke, da je v letošnjem letu padlo število slušateljev od 1942 na nekaj preko 1700. Glavni sestavni del slušateljstva ljubljanske univerze tvorijo sinovi državnih uslužbencev in obrtnikov ter delavcev, kar odgo varja tudi razmerju na poedinih fakultetah, razen teološke, kjer pripada večina kmetskemu življu. Akademska mladina na ljubljanski univerzi je organizirana v strokovnih, kulturnih in pokrajinskih akademskih društvih. Med strokovnimi društvi (juridično, filozofsko, medicinsko, tehnično, teološko) je nedvomno najagilnejše društvo slušateljev tehnične fakultete. Vsako od teh strokovnih društev ima po poedinih fakultetnih strokah svoje klube. Po razpustitvi akademske reprezentance tvorijo predsedniki poedinih strokovnih društev dejansko reprezentanco ljubljanske akademske mladine, saj je v vseh strokovnih društvih včlanjenih 75% vsega slušateljstva. Slejkoprej pa se akademiki borijo za svoje reprezentančno organizacijo.

Okoli 50% akademikov je organiziranih v poedinih kulturnih društvih. Na desnici stojita »Jadran« in »Edinstvo« ter Akademska podružnica CMD z nacionalističnim programom, katoliška »Danica«, »Zarja« in »Savica« v centru, mladi »Triglav« in »Niva« na levi. Razen tega pa obstajajo še druge organizacije kakor na pr. organizacija akademikov iz Primorja itd. Nacionalistična struja izdaja svoje glasilo Naša misel, desnica katoliškega centra ima svoj organ v »Straži v viharju«, »Akademiški glas« pa se smatra kot organ levece.

Četudi so življenjske razmere izredno težavne in ne obstoja nikakršna menzaka bi nudila akademiku hrano brezplačno ali po znižani ceni, kakor je bilo to v prvih povojnih letih, je vendar idealizem akademske mladine ostal neusahljiv, kar je razvidno iz njene borbe za vseučiliško knjižnico ter izpolnitev univerze (klinika, popolna medicinska fakulteta itd.) Velik udarec je zadela akcija za ustanovitev vseučiliščne knjižnice te drške, je prispela iz Beograda odklonitev na črtov za zgradbo vseučiliške knjižnice, češ, da ne odgovarjajo predpisom nove oblike opeke, ampak so načrti računali s staro obliko (smeh med poslušalci!)

Izvajanja vseh treh akademikov so toplo odjeknila med poslušalci in so vsi trije bili deležni prisrčnega in toplega aplavza.

Epske narodne pesmi. I. snopič. Srbsko-hrvatsko slovo 2. V zbirki »Klasičnih del« društva Šole in doma v Ljubljani je izšel te dni v prireditvi dr. Mirka Rupla prvi snopič srbskohrvatskih epskih narodnih pesmi, opremljenih z razlago, tolmačenjem in besednjakom manj znanih izrazov. Pesmi so objavljene v originalu, deloma v latinici, deloma v cirilici in namenjene srednješolski mladini kot pomožni učbenik. Prireditelj je napisal za uvod kratak, a pregleden historiat nastanka, razvoja, zbiranja in uveljavljanja srbskohrvatskih epskih pesmi doma ter v svetovnem slovstvu. Prvi snopič sega do kraljeviča Marka, drugi pa bo obsegal epske pesmi, ki opevajo tega junaka in naslednje. Knjižica obsega 104 strani v mali osmerki. V prvi vrsti je namenjena četrtišolcem srednjih in meščanskih šol.

Mariborske in okoliške novice

Odgovor g. Petejanu

Na pičlo obiskanem sestanku, ki ga je sklical tukajšnji Medstrokovni odbor v petek dne 13. t. m. se je g. Petejan, ki je sicer predsednik tega odbora, ki mu pa nikdar ne predseduje, da bi na ta način ti sicer pičli in redki sestanki bili radi predsedovanja g. podpredsednika Gilčverta nekoliko manj rdečkasti, obregnil ob dnevnik »Večernik«. Bil je krik strahu in bojzani pred obračunom, ki ga pripravljajo zasebni nameščenci generalom brez armade od medstrokovnega odbora, ki so zatajili prave interese zasebnega nameščenstva, ki pa noče ničesar vedeti o kakšnih preureditvah pri svojih socialnih ustarevah, ki bi bile s tem usodno prizadete. Strah g. Petejana, ki ga sicer še zlahka nismo videli tako razburjenega, je bil očitno tako velik, da je našlo svoje v splešnosti in zbeganosti zbrane besede na povsem napačen naslov in v očitni nervoznosti popolnoma spregledal v petkovi številki »Večernik«, da je pod zadevnim člankom, ki ga je tako zelo spravil iz ravnotežja, bilo podpisano Društvo zasebnih in avtonomnih nameščenov. Ali je to spregledanje posledica nervoznosti, strahu ali česa drugega, nam trenutno še ni znano. Z nani imate opravka! Na mejdan, g. Petejan!

„Abesinski ras“ pri Grafu

Današnje »Jutro« poroča o raznih zanimivih govoricah, ki so se razširile po mestu v zvezi z aretacijo in pridržkom v zaporih hotela »Graf« človeka, ki se izdaja za abesinskega častnika. Po Mariboru je šla vest, da je dotičnik identičen z nekim abesinskim rasom, ki je bil prodrl za hrbet Italijanom, ki da so ga pa ujeli in katerim je hrabri »ras« na to pobegnil. Med Mariborčani je bilo za eksotičnega možakarja precej zanimanja. Sam je pripovedoval, da se imenuje Sulman, da so ga Italijani pri Adui ujeli, da so ga nato prepeljali v tržaško bolnišnico od koder je pobegnil in jo potem mahnil v Avstrijo, od koder je prispel sedaj v Maribor. V kolikor te njegove izpovedbe držijo, se bo šele pokazalo. Čudno je le, da bi ga Italijani pri Adui ranjenega bili spravili ravno v tržaško bolnišnico, da tem lažje pobegne preko meje. S tem so te govorice o »abesinskem rasu«, oziroma poglavarju, ki so krojile po mestu, pojasnjene.

Julijski puč — hitlerijanski emigrant — mariborska ljubezen — hotel Graf

Radi prekoračanja naše meje brez dokumentov so orožniki aretirali v Dobrenju ob meji 23 letnega Avgusta Rietsbregu. Pri zaslišanju je prišla na dan sila zanimiva zgodba, ki je bila je ena od brezštevilnih neslutnih posledic znanega lanskoletnega avstrijskega julijskega puča. Med hitlerijanskimi pučisti, ki so takrat pribežali na našo stran, je bil tudi omenjeni Rietsbreg. V Mariboru se je seznanil s čedno Emo, hčerko nekega dobrenjskega posestnika. Med hitlerijancem in čednim slovenskim dekletom se je razvila topla ljubezen, ki ni ugasnila tudi potem, ko je Rietsbreg šel v Nemčijo, od koder si je živahno dopisoval z mlado, lepo Slovenko. Neutešno hrepene nje ga je privabilo nazaj v naše kraje, imel pa je smolo, da so ga naši vedno čuječi obmejni organi zalotili pri prekoračanju naše meje in ga aretiranega radi nedostatka potrebnih dokumentov prepeljali v Maribor, kjer čaka pri »Grafu« svoje nadaljne usode.

Pajman straši — v ljudski domišljiji

Pajman, Košajnčev pajdaš, še živi dobro v spomitu Mariborčanov. Že se je zdelo, da bo njegova podoba tonila v po zabo, ko se je pripetil dogodek, ki znova dokazuje, da je med ljudmi še veliko strahu pred nevarnimi tipi Pajmanove vrste. In strah nemalokrat prav živahno razvneja domišljijo. Tako je včeraj popoldne nekdo telefoniral s Kralja Petra

trga, da se tam sprehaja vlomilec in razbojnik Pajman. Policija je alarmirala sko raj ves svoj aparat. Več stražnikov je na kolesih pohitelo na lov za Pajmanom. Na Kralja Petra trgu so res izsledili nekega visokega moža s čepico »a la Pajman« na glavi. Mož so seveda takoj prijeli in ga privedli na policijo. Toda tam so ugotovili, da so prijeli — poštenega mariborskega šoferja.

V centru zimskega sporta na Pohorju — pri Seniorjevem domu — se je začel v nedeljo 15. tm. zimskosportni tečaj pod vodstvom zimskosportnega učitelja, ki bo trajal skozi vso zimo. Tečaj, ki ga prireja zimskosportni odsek SPD je brezplačen in je vstop vsakomur in ob vsakem času mogoč. Prijavite se!

Pridite! Jutri v sredo ob 20. predava v dvorani Ljudske univerze docent doktor Oskar Reja iz Ljubljane o zanimivih vprašanih, ki morajo zanimati vsakega zimskega sportnika in planinca. Odlični predavatelj bo v okviru zimskosportnega odseka SPD predaval o večanju jačine solčnih žarkov v planinah ter o njih vplivu na zdravje in počrnlost kože. Tudi bo raztolmačil pojav zračnega pritiska in gorske bolezni, temperaturnih obratov in tvorbe meglenega morja, nadalje nastanka ledenikov, deževnih in snežnih razmerah v planinah itd.

Hadži R. Mustapha. V petek, dne 20. decembra je zadnja predbožična prireditev Ljudske univerze. Posrečilo se je pridobiti pisatelja in žurnalista iz Jave g. Hadži Raden Mustapha, ki se nahaja na turneji po Evropi in bo govoril na podlagi 100 kom. divnih skioptičnih slik o svoji domovini: »Java in Bali«. Predaval bo v nemščini.

Starešine »Jadrana« in »Triglava« imajo v petek dne 20. t. m. ob osmih zvečer v hotelu Orel predavanje. Predava biviši podban dr. O. Pirkmajher o temi: Naš problem upravne decentralizacije.

Esperantsko društvo v Mariboru priredi v torek, 19. dec. ob 20. uri v hotelu »Orel« (lovska soba) Zamenhofski večer. Ob enem tudi obhaja spomin 25letnice svoje ustanovitve. Esperantiste in prijatelje esperantskega pokreta vabljeno vabi odbor Esperantskega društva.

Radi nujnih poslov pri zbornici TOI v Ljubljani se preloži uradni dan iste v Mariboru od srede 18. t. m. na ponedeljek 23. t. m.

Za Božič daruj lepi pisemski papir. Največjo izbero in izredno nizke cene pri Knjižarni Tiskovne zadrage, Maribor, Aleksandrova c. 13.

Nočno lekarniško službo imata danes v torek Minašikova in Savostova, jutri v sredo pa Königova in Albaneževa lekarna.

Z drobljeno lobanjo je obležal mrtev v Ploderšnici pod drevesom, ki so ga podirali, šletni viničarjev sinček Tonček Saletinger.

Lizol. Včeraj popoldne je 25-letni delavec Alojz L. iz Hrastja pri Limbušu v samomorilnem namenu izpil količino lizola. Zastrupljenje je takoj nastopilo. Poklicani reševalci so mladeniča prepeljali v mariborsko bolnišnico, kjer so mu izprali želodec.

Poledica ... Včeraj je na poledici

Gospodarska življenje

Sankcije in naš les

Zborovanje predstavnikov lesne trgovine, industrije in gozdnega gospodarstva v dravski banovini — Svečan protest proti dosedanemu neuvaževanju najvažnejše gospodarske panoge — Sprejeta resolucija

Že v sobotni številki smo na kratko poročali o zborovanju predstavnikov lesne trgovine, industrije in gozdnega gospodarstva v dravski banovini. Zborovanja, ki se je pretvorilo v svečan protest proti dosedanemu neuvaževanju naše najvažnejše gospodarske panoge, so se udeležili lesni trgovci in eksporterji, lesni industriji in lastniki gozdov, predstavniki našega kmetijstva in nekateri poslanci iz vse dravske banovine.

padel 24-letni delavec Albert Sajko in si zlomil desno nogo. Prepeljali so ga v bolnišnico.

Kaj je z »žrtvijo« limbuškega tolovajstva. 11letni dijak Josip Čurič, ki je kakor znano in kakor smo svojčas obširno poročali, igra vodilno vlogo pri fingiranem limbuškem »tolovajstvu«, je prejšnji teden izginil od doma in ga ni bilo več nazaj. Te dni je prejelo ravnateljstvo tukajšnje realne gimnazije anonimno pismo, v katerem se sporoča, da ne more Čurič prihajati v šolo, ker da leži bolan v tukajšnji splošni bolnišnici. Šli so gledat v bolnišnico, kjer pa ni bilo o Čuriču ne duha ne sluha. Zadeva se je prijavila oblastvom, ki vršijo sedaj za izginulim Čuričem poizvedbe.

Gospodarjev tisočak je zapil. Trgovec Pšunder iz Radvanja je včeraj dopoldne poslal svojega slugo v mesto s tisočkom, ki bi ga naj izročil neki mariborski tvrdki. Toda sluga jo je mahnil v Kamnico, kjer je v družbi šestih prijateljev tisočak zapil. Ko ni imel od tisočaka več kakor dvajset dinarjev, se je sam javil stražniku. Pri zaslišanju je sluga priznal, da je delodajalcu ukradel tudi pisalni stroj, ki ga je prodajal pod ceno v Mariboru.

Plašči izginjajo. Trgovki Mariji Eignerjevi je nekdo iz zaklenjene sobe v Vrbanovi ulici 6 ukradel plašč s krznom, vreden 1700 dinarjev.

Čigava je suknič? Na policiji je kratek zimski suknič, ki ga je neka ženska odvrгла na begu. Lastnik naj se zglaš.

Kakšno vreme se nam napoveduje. Pretežno oblačno, oziroma megleno in zmerno hladno vreme. Tako pravi zagrebška vremenska napoved. Iz Dunaja pa poročajo: Napredujoče poslabšanje vremena.

Plujske novice

Prva seja novega občinskega sveta in svečana zaprisega. V ponedeljek 16. t. m. ob 11. uri se je vršila prva seja novega občinskega sveta v mestni posvetovalnici združena s svečano zaprisego. Kot zastopnik bana je bil navzoč okrajni glavar g. dr. Vidic. Galerija je bila polna občinstva. — Župan dr. Remec je otvoril sejo z lepim pozdravnim govorom, nakar se je vršila zaprisega občinskega sveta. Po zaprisegi je imel župan dr. Remec daljši govor, kojega so občinski svetniki z navdušenim odobravanjem odobrili. Sklenilo se je tudi, da se odpolje udanostna brzozavka Nj. Vel. kralju Petru II. — Pri slučajnostih je občinski svet na predlog župana soglasno sklenil, da se podeli občinskemu svetniku Iv. Steudtenu za njegove zasluge v prid mestni občini častno občanstvo. Gosp. Steudte obhaja namreč 50 letnico svojega delovanja v mestnem občinskem svetu. Sklep so navzoči sprejeli z burno aklamacijo in čestitanjem. Sivolasi 83-letni starček se je v ginljivih besedah zahvalil za to visoko čast in priznanje. Ker ni bilo druge točke na dnevnem redu, je župan sejo zaključil.

Prevzem poslov na okraj, cestnem odboru. V ponedeljek 16. tm. je mestri župan dr. Remec prevzel v svojstvu kot predsednik okr. cestnega odbora posle tega urada od dosedanega predsednika g. Jeršeta.

Kino. V sredo 18. in v četrtek 19. t. m. obakrat ob 20. uri se predvaja film »Senj lepši od ljubezni«.

GRAJSKI KINO Telefon 22-19

Samo še nekaj dni najboljši in največji film Franciše Gaalove

„Mamica“

Tudi najboljši razvijen kinoobiskovalec se bo zadovoljil pri tem filmu. Kupite vstopnice pri predprodaji. Pripravila se atrakcija za Maribor: »Kraljevi valček«.

Kino Union. Od danes dalje drugi del grandioznega filma »Bedniki« po istoimenskem romanu Viktorija Huga.

Narodno gledališče

REPERTOAR.

Torek, 17. decembra ob 20. uri: »Malo-meščani«. Red B.
Sreda, 18. decembra: Zaprt.
Četrtek, 19. decembra: Zaprt.
Petek, 20. decembra: Zaprt.
Sobota, 21. decembra ob 20. uri: »Vest«. Premiera. Red B.

slovanskega šumarskega združenja g. inž. Lenarčič. Tajnik sekcije lesnih industrijcev pri zbornici za TOI g. inž. Gorjup pa je razvil načrt o novih tujih tržiščih, zavzemal se je za eksportne premije ter obširno poročal o kliringu in finančni ureditvi eksporta. K besedi so se oglašili tudi še predsednik mariborske kmetijske zadruge g. dr. Kovačič, zastop. Zveze lesnih delavcev g. Brečelj, predsednik Društva dolžnikov g. dr. Saggadin, zastopnik zbornice za TOI g. Zaggar in drugi ter nekateri narodni poslanci, med njimi g. dr. Jančič, Brenčič in Pevec.

Ob zaključku zborovanja je bila sprejeta soglasno in z velikim odobravanjem naslednja resolucija:

S P O M E N I C A.

ki se je sprejela na zborovanju, vsebuje sledeče:

»Vse lesno gospodarstvo dravske banovine protestira proti strokovno in finančno neurejenemu razmerju našega eksporta in zahteva takojšnjo izpeljavo kontrole in uvoza ter uvedbo načrtnega gospodarstva pri uvozu in izvozu ter uvedbo eksportnih premij. Obračunavajo se naj klirinška nakazila po kurzu kakor importerjem. Pospešeno naj se uredijo plačila naših izvoznikov na Madjarsko ter obenem nudi jamstvo za plačila v bodoče in uvedbo kreditiranja železniških uvoznin. Narodna banka naj stavi v obtok ves kontigent novčanic, ki je po zakonu dovoljen, da se ublažijo škodljive posledice preostre deflacijske politike. Zahteva takojšnja odobritev pravil centralnega odbora za lesno gospodarstvo v Beogradu ter od istega predlagani pravilnik za eksportni sklad lesnega gospodarstva. Zahteva se znižanje železniških tarif za les v obče, da prevozni stroški že na 600 km ne bodo presekali vrednost lesa in da se dvigne konkurenčna sposobnost našega lesa pri izvozu. Tudi naj se znižajo najemnine ležariških prostorov. V upravo razlaščenih gozdov Dravske banovine naj se imenuje tudi po en zastopnik lesne trgovine in industrije, ki ga bodo predlagale organizacije. V ministrtvu za šume in rudnike naj se osnuje poseben propagandni odsek za pospeševanje večjega lesnega konzuma v državi. Ustavijo in odložijo naj se vse prisilne dražbe in eksekucije do definitivne ureditve razdolženja in normalizacije našega denarnega trga. — Vlada naj pri izpremembi zakona o zaščiti denarnih zavodov ter razdolžitvi kmetijskih dolgov upošteva tudi lesno trgovino in industrijo. Vprašanje dolžnikov naj se reši na zakoniti podlagi za vse državljane in ustanove enako. Zahteva se odpis dolgov in obresti v razmerju padca cen ter znižanju obresti za preostale dolgove. Država naj izda takoj 4 do 6 milijard dinarjev državnega denarja, da obnovi denarni obtok, izvede razdolžitve in začne z javnimi deli. Vse novčnice naj se žigosajo in uvede naj se prisilna cirkulacija denarja. Končno se naprošajo vsi merodajni činitelji, da podpirajo borbo za ohranitev lesne produkcije in trgovine kot velevažno narodno gospodarske panoge, od katere živi več nego polovica prebivalstva dravske banovine.«

Z zborovanja se je odposlala udanostna brzozavka Nj. kr. Vis. knezu Pavlu.

EVGENIJ SABANOV:

Maščevanje profesorja Kabaja

ROMAN

»Žalibog,« je vzkliknil profesor Kabaj žalostno in povsili glavo.

»Vidite torej, dragi moj prijatelj. Da se pa to ne zgodi, sem vas povabil na ta najin današnji pogovor.«

»Da se to ne zgodi? Vi mi hočete...«

»Omogočiti nadaljevanje dela do popolnega zaključka.«

Profesor Hilarij Kabaj je skočil kvišku kakor dvajsetletni mladenič in le malo je manjkalo, da ni zavriskal, padel dr. Servaciju Evaristu okoli vratu in ga poljubil.

»Je mogoče? Ne, ne, ne morem verjeti...« je zajecjal.

»In vendar je resnica,« je pritrdil doktor. »Sedite in poslušajte me! Znano vam je, da je bil moj pokojni oče, kralj letalske industrije, morda najbogatejši človek na svetu in mi je zapustil premoženje, ki ga sploh ne morem napraviti.«

»O tem pripovedujejo po vsem svetu.«

»Torej imam tudi dovolj sredstev, da vam jih dam na razpolago za vaše znanstveno delo. Čemu naj bi mi sicer bilo vse to bogastvo? Sam ga prav nič ne potrebujem, zlasti ne odkar sem spoznal, da se mi nikoli ne posreči iznajdba, ki

sem si jo zamislil kot zadnji smoter življenja.

»Smem izvedeti, kakšna naj bi bila ta iznajdba?«

»Smete, samo ne še sedaj. Morava se najprej pogoditi o najini kupčiji.«

»Kupčiji?« se je začudil profesor.

»Mar mislite, da vam ponujam svoja denarna sredstva iz gole ljubezni do znanosti? O ne. Dasi nisem podedoval prav nobenih trgovskih lastnosti svojega pokojnega očeta, sem vendarle realist. Za pomoč, ki vam jo nudim, zahtevam plačilo.«

»In če mi moje iznajdbe nikoli ne omogočijo takih zaslužkov, da bi vam mogel posojeno vrniti?«

»Ha-ha-ha...« se je znova zakrohotal dr. Evarist. »Saj plačilo, ki ga zahtevam, ni materialno. Niti beliča vam ne bo treba vrniti. Čemu bi mi bil denar? Dejal sem vam, da ga ne potrebujem. Plačilo, ki ga zahtevam, bo v tem, da uporabite svoja odkritja v moje namene.«

»Vaše namene? Kakšni so ti vaši nameni?«

»Gospod profesor! Vaše življenjsko

delo je proučevanje žlez, ki povzročajo in regulirajo rast živih bitij.«

»Prav za prav...«

»Vem,« ga je prekinil dr. Evarist, »prav za prav hormona, ki opravlja preko žlez ta važni biološki posel. To so že vse odkrili drugi davno pred vami. Vaš namen torej ni več suha teoretična znanost, marveč praktično izkoriščanje te znanosti.«

»Da,«

Hoteli ste z uporabo večjih količin hormonov v povečano virulenco usodno posej v proces rasti in jo pospešiti ter podaljšati. Na ta način bi mogli iz sedaj malih bitij ustvariti velikane.«

»Točno. To se mi je teoretično, pa deloma tudi praktično že posrečilo. Zmanjkala so mi samo sredstva za nadaljnje delo.«

»Tudi to mi je znano. O tem nama torej ni treba razpravljati. Važno je drugo vprašanje: Kaj ste s tem nameravali?«

»Ustvariti človeštvu živalske velikane...«

»Ki bi mu mogli služiti pri delu. To ste mi dejali z drugimi besedami že preje. Jaz tega nočem. Ti velikani, ki jih ustvarite s svojo čudežno znanostjo, naj ne bodo človeštvu v pomoč, marveč v pogubo. To je edino, s čimer mi poplačate storjeno uslugo. To je edina moja cena.«

»Gospod doktor...«

Profesor Kabaj je zopet nervozno vstal.

»Sedite in poslušajte!« je dejal dr. Evarist. »Hočem vam zastaviti samo nekaj zelo kratkih vprašanj: »Kaj je nameraval Benjamin Franklin, ko je iznašel smodnik.«

»Koristiti človeštvu?«

»Kakšni so bili nameni iznajditelja dinamita Nobla?«

»Plemeniti.«

»In kaj so menili vsi tisti rešeteji veliki iznajditelji avtomobilov, letal, plinov itd.?«

»Da so dali človeštvu iznajdbe, ki naj ga dvignejo do neslutnega razuma.«

»Točno. Kaj so pa v resnici dosegli? Da se je smodnik, dinamit, avtomobil, avtoplan, plin itd. uporabil za vojsko...«

»... in uničevanje človeštva na najgrozotnejše načine in v najbolj nesmiselne namene. Vse njihove velike iznajdbe so prinesle tako človeštvu samo novo zlo. Brezvestneži so izkoristili celo tudi najplemenitejše ideje, celo Kristusove nauke. Napravili so iz njih inkvizicijo in industrijo. Niste zaradi tega nikoli pomislili, da bodo doživela podobno usodo tudi vaša odkritja?«

»Zares, tega se nisem domislil.«

»Vidite. Stvar je zelo preprosta: vaše pošasti ne bi služile človeštvu v korist, marveč v pogubo. Uporabili bi jih za moritev v nizkotne namene. Moj namen uničiti z njimi človeštvo, je pa plemeniti.«



Oglejte si izložbe slaščičarne PELIKAN, Gosposka ulica 25!

I. R. Mukolovecky.

Deseti brat

Iz spominov starega Triglavana

Primum bibere, deinde philosophari.

Nemški Gradec je bil pred 50 leti gotovo eno najcenejših mest v predvojni Avstriji. Osebitno za človeka, ki v kulturnem oziru ni stavljal previsokih zahtev. Saj so pa tudi vedno lačni dijaki, ki niso bili preveč oblagodarjeni s posvetnim mamonom, gledali bolj na »quantum« nego na »quale«.

Kakor bajka iz Indije Koromandije se danes sliši, da je pri »Kučarbitu« stala velika porcija praznega piščanca z glavnato solato celih 20 krajcarjev.

Dijaki, nižji uradniki, pisarji, trgovski pomočniki, postrežniki in drugi mladi ljudje so se zbrali v tesnih, umazanih, zatohlih in temnih prostorih, kjer je morala ob belem dnevu goreti luč, kjer je zlasti ob popoldanskih urah drug drugemu kljuko podajal; če je gost vstal od obeda, so že trije drugi preže se prepirali za njegov sedež. Bile so to takozvane »Abfütterungsanstalten«, katerim je ljudska dovtiznost vzdela prav značajna imena, n. pr. »zum dreckigen Löf-fel«, »zur Lauspresse«, zum kleinen Viechl« (oficijelni napis te gostilne se je sicer glasil »Zum kleinen Elefanten«.

Po teh imenih se dá prilično domnevati in slutiti, kako je izgledalo v teh brlogih. Sicer pa tudi v predpotresni Ljubljani niso bile dosti drugačne razmere.

Nazadnje imenovana gostilna »pri majhni živalci« je baje dobila svoje ime po neštevilnih ščurkih, ki so v kuhinji sami ali pa med potom iz kuhinje v gostilno padali v jedila. Gostje so potem lovili te nočne živalce iz raznih guljažev in omak. Italijanski dijak, ki je na tak način pojedel nekaj praznih ščurkov navidezno z veliko slastjo, je poklical natakario rekoč: »Bringen sie mir, prego, noch eine porcion von diese gute kleine Krebse«.

Se non e vero, e ben trovato.

Pozneje so si starejši dijaki izbirali in zahajali v gostilne, kjer je bil oštri Slovenec in je tudi točil naše vino. Tako smo radi hodili v »Ratzenberger Weinschank« v Harrahovi ulici, ki vodi iz mestnega parka do nove univerze. Tam je bivši viničar Matjaž točil izvrstno vino svojega gospodarja, penzioniranega majorja iz Radenskega vrha pri Kapeli. Ta vinotoč je bil v kleti majorjeve hiše. Ker se je ondi poleg vina dobival tudi mrzel prigrizek, se je zbirala ob sobotah in nedeljah poleg dijakov tudi skoraj

vsa slovenska kolonija, vseučiliška profesorja Krek in Klemenčič, nekaj aktivnih in upokojenih srednješolskih profesorov in poštnih uradnikov. Semkaj je zahajal tudi mestni učitelj Lavrič, impozantna postava s častljivo sivo brado. Bil je hišni posestnik in v dobrih gmotnih razmerah. Doma je bil blizu Ljubljane in je po dovršenem gimnazijskem zrelostnem izpitu po raznih križpotih prišel kot učitelj v Gradec in se tamkaj oženil.

Njegova slabost je bil »deseti brat«. Kadar ga je imel malce v glavi, je jel pripovedovati, osobito nam mladeničem, da piše ep z naslovom »Deseti brat«. Ta ep bo spesnil v šestomerih, katerih bo približno 40.000. Osnoval ga je po ljudski pravljici Jurčičevega »Desetega brata« še do danes nalašč ni čital, da ga ne bi motil v njegovem ustvarjanju. Potem nam je začel praviti vsebino tega epa. Ta ekspozé je trajal eno do dve uri. Ako je bil navzoč profesor Krek, se ni upal »tem govoriti, ker ga je profesor takoj apostrofirjal, rekoč: »Bežite no s to neumnostjo!«

Mladi dijaki pa smo bili poredni in iznajdljivi, kadar je šlo za dobro pijačo. Dostikrat ni bilo evenka v žepu, a napoliti smo se k Matjažu v nadejji, da tam najdemo učitelja Lavriča. Poznavajoč njegovo slabo stran, smo previdno napeljali pogovor na Jurčiča in njegovega »Desetega brata«. Kmalu se je Lavrič razgrel in začel pripovedovati o svojem epu. Ker smo ga tako zvesto poslušali ter takorekoč viseli ob njegovih ustih, je zaklical: »Matjaž! prinesi ga en liter!« Ta klic je v teku razkladanja še parkrat ponovil. Tako so prišla dijaška grla v suši do brezplačne pijače.

Na tak način smo kakih pet nedeljskih popoldnevov poslušali »desetega brata«. Pri vsem tem pa bi bili radi vedeli, kako zvenijo njegovi šestomeri ter smo se trudili, da bi jih nekaj izustil, takorekoč citiral samega sebe. Toda zaman je bil ves naš trud.

Seveda se tudi po tolikih letih ne spominjam več, kakšna je bila vsebina tega ogromnega epa. Vem samo, kakšen je bil konec, ki je bil žalosten in se je završil z Maničino smrtjo. Glasil se je približno tako-le: »Zdajci se prikaže med pogrebci deseti brat, vtakne svojo popotno palico v podobi križa na njen sveži grob, poklekne, opravi kratko mo-

litev in — izgine. Nihče ga ni več videl v naših krajih.«

Leta tekó. O Lavriču in njegovem epu nisem slišal več. Najbrž ga je pri izdelavanju in prelišanju v šestomere zalotila bela smrt. Njegova žena, Nemka, je pa prodala ves obsežni rokopisni konvolut kot makulturni papir...

Kolika škoda! Ep v 40.000 šestomerih, torej obsežnejši ko Homerjeva »Ilijada« in »Odiseja« in Vergilijeva »Aneida« skupaj in še Klopštokova »Mesijada« po vrhu. Do katere stopnje dovršenosti in izpoljenosti bi se doteral slovenski šestomer! Kako bi se morali naši srednješolci truditi pri čitanju in memoriranju tega ogromnega teksta...

Sic transit gloria mundi!

Iz življenja in sveta

Poročni leti.

Med Londonom in Parizom obratuje zadnje čase belo pleskano letalo, ki je na razpolago izključno novoporočnim parom. Razen prostora za pilota sta v njem samo sedeža za potnike, tako da novoporočenca lahko potujeta iz Londona v

Pariz ali narobe brez spremljevalcev. Novost je imela takšen uspeh, da ne sprejemajo sedaj nobenih prijav za poročna potovanja, ker sta sedeža za dogleden čas rezervirana.

Konec solzenja.

V Ameriki so razstavili nov aparat, ki se zanj zlasti zanimajo gospodinje. Razni iznajditelji so že dolgo premišljevali, kako bi mogli pomagati gospodinjam, da ne bi prelivale solz, kadar režejo ali sekljajo čebulo. Vsaka gospodinja ve, da čebula povzroča veliko ženskih solz. Sedaj je mlad mož v Ameriki iznašel aparat, ki je tako narejen, da bo čebulo nadrobno sesekljal in da pri tem gospodinji ne bo treba prav nič solz preliti.

Preveč krav.

Holandska vlada si je prizadevala že na razne načine, da bi zmanjšala v svoji deželi produkcijo mleka in mlečnih izdelkov. Nazadnje je celo prisilno znižala cene tem proizvodom, a vse ni nič pomagalo. Sedaj je sklenila, da bo zmanjšala število mlečnih krav. Poljedelsko ministrstvo jih bo odkupilo 100.000 in jih dalo vse zaklati. Denarna sredstva za ta veliki nakup je parlament že odobril.

Mali oglasi

Razno

SAMO DIN 20...!

Garantirano kemično čisti in barva klobuke je novi klobučar Vlado Babošek, Maribor, Vetrinjska 5. 5763

PERJE

puh, pernice, odeje, vatirane in flanelaste, zavese, preproge, pregrinjala za divane in postelje, namizne garniture ugodno in poceni pri Novaku, Koroška cesta 8, Vetrinjska ulica 7. 4285

VINO DIN 7.— prvovrstno, bufet, Pohorje, Gosposvetska 56. 5667

Prodam

JABOLKA

na prodaj od Din 1.50 naprej v torek, sredo in četrtek od 14. do 15. ure popoldne Meljski dvor (Glaser), Einspielerjeva ulica. 5764

Lokal

PISARNIŠKI LOKAL

s souporabo telefona, razsvetljava in čiščenjem se odda. Aleksandrova cesta, prtiličje. Ponudbe pod »350« na upravo »Večernika«. 5769

Kupim

Velika, dobro ohranena LUTKA se kupi. Koroščeva ulica 4, vrata 3. 5765

Sobo odda

ODDAM KABINET z vso oskrbo. Naslov v upravi »Večernika«. 5762

SOLIDNEMU GOSPODU oddam sončno, elegantno opremljeno sobo s priključeno kopalnico. Naslov v upravi lista. 5760

SOBA

se odda takoj v podnatem. Strossmajerjeva ul. 28-II nadstr., stanovanje števil 9 5512

Stanovanje

DVOSOBNO STANOVANJE oddam. Studenci, Slomškova ul. 9. 5768

Lepa svila

od Din 10.— naprej 5460

Trpinov bazar

Kupujte svoje potrebščine pri naših inserentih!